

Tiina Tambaum

Vanus

Vanuse stereotüübid

Stereotüüpide mõju elukvaliteedile

Tiina Tambaum

TLÜ Eesti
demograafia keskus
haridusgerontoloog

Uurimishuvid: vanemaealiste õppimine ja sotsiaalne kaasatus, põlvkondade vaheline koostöö, vanemate meeste sotsiaalne kaasatus, diskrimineerimine vanuse alusel

Vananemine algajatele

Public group · 1.2K members

+ Invite

About

Discussion

Rooms

Topics

Members

Events

Media

Files

Questions

Write something...

Live video

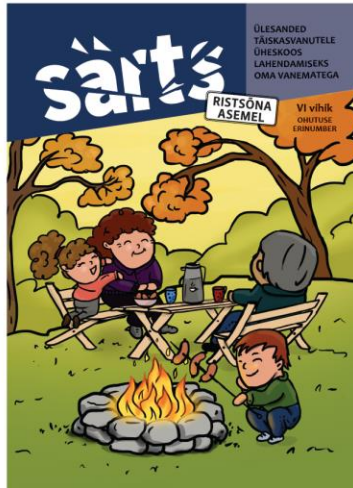
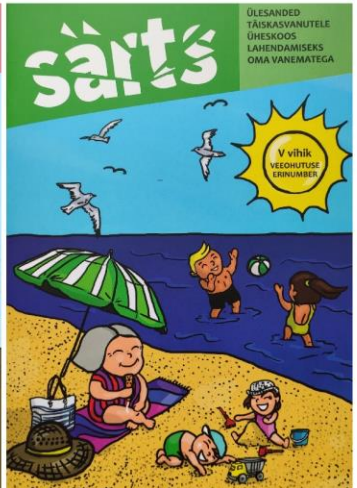
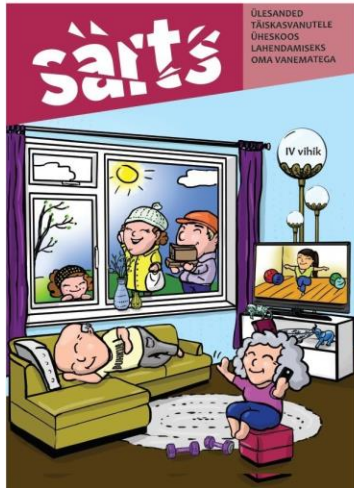
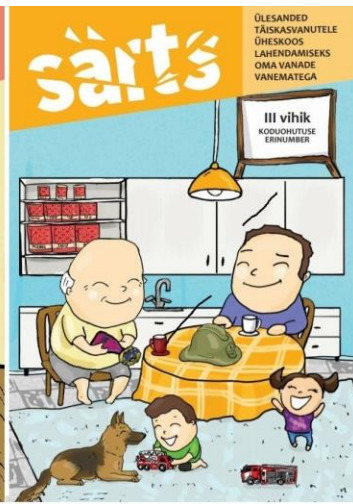
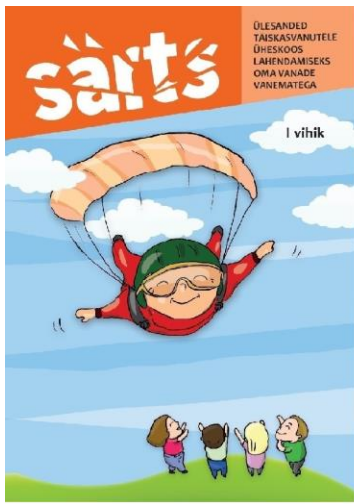
Photo/video

Room

About

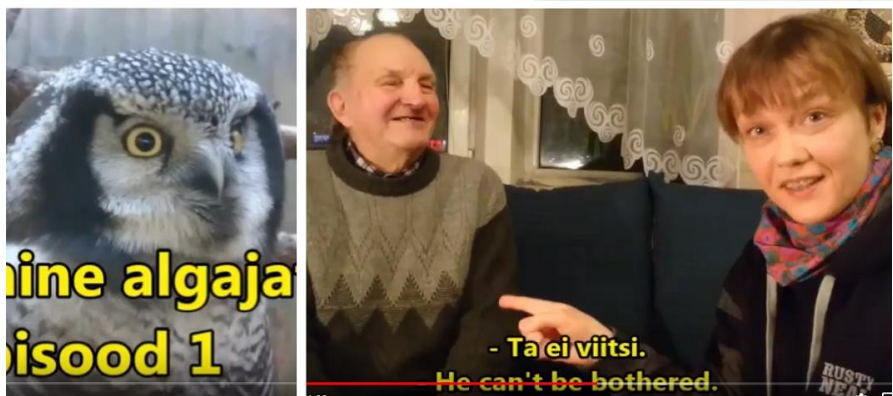
Grupp on loodud tähelepanu osutamiseks vanuselisele diskrimineerimisele. Ootame jagama tähelepanekuid ja mõtteid ealise tõrjumise ja vanuse alus... [See more](#)

Särts – töövihik
täiskasvanutele
üheskoos
lahendamiseks oma
vanematega

Tiina Tambaum: vananemine algajatele

<https://www.youtube.com/channel/UCmZnaieT3VouLrwN2XtP3AA>

Pakume telefonitsi seltsi.

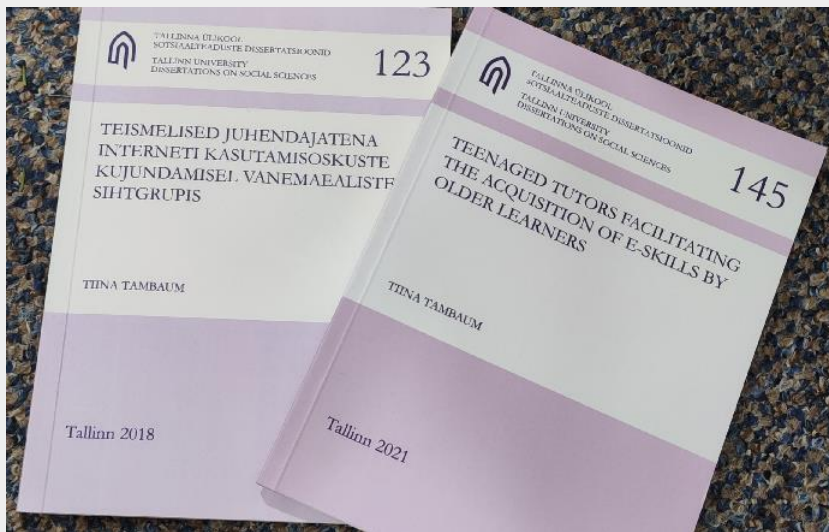

"Vanaema telefoni otsas" ehk kuidas pakkuda vanemale inimesele telefoniseltsi (sept 2020)

<https://www.youtube.com/watch?v=a0FAfwDQYWY>

Ekspert eetris: vanaema telefoni otsas (mai 2020)

<https://www.youtube.com/watch?v=TP6Cav7Sdrs>

Tambaum, T. & Normak, P. (2014). Young Tutors Facilitating the Acquisition of Basic E-skills by Older Learners: **The Problem of Selecting the Learning Topics**. *International Journal of Education and Ageing*, 3(3), 191–210.

Tambaum, T. (2017). **Teenaged Internet tutors' use of scaffolding with older learners**. *Journal of Adult and Continuing Education*, 23(1), 97–118.

Tambaum, T. & Normak, P. (2018). **Teenaged Internet tutors' level of interactivity by sharing tacit and explicit knowledge with older learners**. *European Journal for Research on the Education and Learning of Adults*, 9(2), 229–248.

Tambaum, T. (2019) **Focussing on tutoring skills instead of learners' disadvantages in teenaged tutors' training for intergenerational learning programmes**. *European Journal for Research on the Education and Learning of Adults*, 10(3), 261–274.

Tambaum, T. (in press) **A theoretical model for replacing imitation in intergenerational e-skills tutoring**. *Journal of Intergenerational Relationships*.

Vanus on sotsiaalne konstruktsioon

kronoloogiline – elatud aastate arv

füsioloogiline – bioloogilised muutused, mis mõjutavad füüsilise keha toimimist

Erinevused kronoloogilise ja füsioloogilise vanuse vahel +/- 10 aastat

psühholoogiline – inimese enda subjektiivne hinnang enda võimete ja võimaluste kohta

– alaliik **subjektiivne** (ühik – sündmus)

sotsiaalne – kui vanaks peavad sind teised (**sõltub vaataja vanusest**)

funktsionaalne – toimetulek ühiskonnas toimingutega

Vanus on sotsiaalne konstruktsioon

kronoloogiline	63
füsioloogiline	53–73
psühholoogiline	25–112
sotsiaalne	30–150
funktsionaalne	0–40

~~Vanusepõhine
lähenemine~~

Isikupõhine
lähenemine

Ühiskonna ja indiviidi vananemised põrkuvad, suur segadus

1. Meile tundub, et vananemine on midagi, mis juhtub teistega
2. Ühiskonna vananemisega seotud suured üldistused: “vanaks” peetakse elanikkonnarühma, kus on koos kolm põlvkonda
2. Muutused vananemisteooriates ja elukaare uued trajektoorid
3. Vananemise kontseptsioon on sotsiaalselt konstrueeritud ja seetõttu muudetav 😊

Vanus kui tunnus

sotsiaalne konstruktsioon

(cf. Torres 2015)

Strukturalistid: vanus on midagi, mida inimesed “**omavad**”.

Eemaldumise teooria ja aktiivsusteooria näevad vanust kui fix atribuuti ja lisaks seovad kõrgema vanuse riskide suurenemisega. Kahjuks on need teooriad siiani laialt levinud.

Essentsialism: tunnus on „voolav“, see **muutub vastavalt sotsiaalsele ja ajaloolisele kontekstile**. Seega vanustunnuse efekt (mitte selle olemus) on sotsiaalselt konstrueeritud.

Sotsiaalsed konstruktsionistid: vanus on produtseeritud ja **taasloodav interaktsioonis**, milles toimub enese-identifitseerimine. Nii on vanus tunnusena pidevalt „tehtav“.

Teaduslikult on samavõrd huvitav käsitleda tunnuste pidevast loomisest kui nende loomata jätmisest. Näiteks vanuse tunnus saab toitu tööalasest kontekstist rohkem kui religioossest kontekstist.

Generatsioonid ja kohordid

Norman Ryder: kohort – indiviidide kogum, kes on kogenud samu sündmusi samade intervallide tagant

Karl Mannheim. Ühed inimesed asenduvad teistega just nagu kunstikoolkonnad. Ta ei käsitle generatsiooni fikseerituna, inimene võib liikuda ühelt teisele. Kui me seda ei teeks, siis oleks inimkond stagneerunud.

Lutz – elutee jooksul toimuvad üleminekud (transitions) ühelt kohordilt teisele. Ühe kohordi liikmetel on erinevad tunnused – erinev haridus, keel, identiteet – inimese tunnused muutuvad ja ta liigub teise kohorti. St generatsioonid on heterogeensed.

Kolmas eluetapp (Laslett)

inimesel puudub **sund** käia tööl
leivateenimise eesmärgil

ja ülalpeetavatega seotud
otsesed **kohustused** puuduvad,
ja kestab kuni surmaeelse
füüsilise allakäiguni, mil inimene
muutub teistest sõltuvaks
(neljas iga)

Vananemine ei ole sündmus, vaid protsess

Mõned muutused normaalsel vananemisel kindlasti toimuvad, aga kulg on individuaalne

sõnavara ja jutustamisoskus,
suhteline, dialektiline ja süsteemne
mõtlemine

kristalliseerunud intelligentsus
vähem äärmuslikke negatiivseid
emotsioone

aju kasutab

kompensatsioonimehanisme

eeldusel, et inimene hoiab aju aktiivse.

füüsiline jõudlus

lühimälu

tähelepanu jagamise
võime

kohanemine stressoritega
otsustamise ja mõtlemise
protsessid aeglustuvad

kuid ei kao.

Eeliseid peab kasutama!

Kuidas puudustega toimida?

Inimene peab kohanduma keskkonnaga?

Keskkond peab kompenseerima puudusi?

Juurdunud on väga palju tugevaid müüte

... vananemine tähendab krooniliste haiguste põdemist

... vanemad inimesed on vähemkompetentsed

... vanas eas ei ole võimalik areneda

... kõik vanemaealised on ühesugused

... inimest tuleb hinnata tema potentsiaali alusel

...

Mida negatiivsem on (noorema) inimese
suhtumine vanema inimese suhtes, seda
patroneerivamaks muutub tema **käitumine**

(Hummert & Ryan, 1996 in McCann et al, 2005)